

DRAMADA BEDEN DİLİ

Nihat ÇALIŞKAN

*Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Kırşehir / TÜRKİYE*

Engin KARADAĞ

*Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Kadıköy / İstanbul / TÜRKİYE*

Geliş Tarihi: 13.10.2005

Yayına Kabul Tarihi: 12.12.2005

ÖZET

Drama insan yaşamı boyunca süren bir eylemdir ve yaşama sanatıdır. Drama sayesinde çocuk, çok sevdiği oyun etkinliği içerisinde yaşantısını tanıma ve uygulama fırsatını elde eder. Günümüzde drama yaratıcı, eğitici, psikodrama ve sosyodrama olmak üzere dört alt başlık altında irdelenmektedir. Drama ile ilgili kavramlar yaratıcılık, metaksis, etkileşim, eylem, edim ve empati olarak açıklanabilir.

Drama, bir duygu veya düşüncenin, hareket, mimik, jest ve sözle anlatılmasıdır. Bir başka deyişle, beden dili ile bir konu ya da durumun canlandırılması, yaşayarak yansıtılması, yaşantıya dönüştürülmesidir

Beden dilini bilinçli ve etkin şekilde kullanarak olayları dramatize edebilmek eğitim-öğretim sürecinde, öğrencilerin dikkatini çekmede, soyut ifadeleri somutlaştırmada, vurgulamalarda ya da mesajların anlaşılabilirliğini yükseltmede beden dili önemli rol oynar.

Drama yöntemi içerside yer alan pandomim tekniği insanın iç dünyasının ve eylemlerinin bilinçli olarak kullanmasında, kavramların ve olayların canlandırılmasında önemli bir öneme sahiptir. Çünkü eğitim sürecinde öğretmenin davranış biyolojisi önemlidir.

Bu çalışmada, drama kavramına ilişkin yaratıcı, eğitici, psikodrama, sosyodrama, beden dili ve pandomim tekniğinin eğitim-öğretim sürecindeki önemi açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Drama, Beden Dili, Pandomim.

BODY LANGUAGE IN DRAMA

ABSTRACT

Drama is an act continuing life-long of a human and is an art of living. Owing to drama a child can gain the opportunity of practising and learning his life in games that he likes most. Today drama is scrutinized in four sub-titles as creative, educational, psychodrama and sociodrama. The concepts about drama can be explained as creativeness, metaksis, interaction, action, activity and empathy.

Drama is the explanation of a sense or thought by motion, mimic, gesture and in words. In other words it is the animation of a situation or a subject using body language, reflecting by living, transforming into life.

By using the body language consciously and effectively, it has an important function at dramatizing the events, getting students' attention in education, concretizing abstract expressions, at stress accent and increasing the understandability of messages.

Pantomime technic in drama method has a great importance at using the activities and human's world consciously and animating the expressions and events. Because a teacher's acting biology is important in an educational period.

In this study related to drama expression, the importance of creative, educational, psychodrama, sociodrama, body language and pantomime technic in educational period has been tried to explained.

Key Words: Drama, Body Language, Pandomim

1. GİRİŞ

Drama kavramı Yunanca “dran”dan türetilmiştir ve dran sözcüğünün yapmak, etmek, eylemek anlamlarını taşıdığı bilinmektedir. Tiyatro bilimi içinde drama özetlenmiş, soyutlanmış eylem anlamına (San, 1990: 574) gelmektedir.

Türkçe sözlükte, sahnede oynamak için yazılmış oyun, tiyatro yazısını ya da acıklı, üzüntülü olayları, kimi kez güldürücü yönlerini de katarak konu alan sahne oyunu türü (TDK, 1983:341) şeklinde tanımlanmaktadır. Dram sözcüğünün dilimize geçişi her iki tanımdan da anlaşıldığı gibi “yapmak, eylemek, uğraşmak” biçimindedir ve günümüzde ise drama sözcüğü “oyun oynamak, canlandırmak” anlamında kullanılmaktadır.

Nutku’ya (1976) göre; drama, insanın yaşamı boyunca süren bir eylemdir ve kısaca drama; “Yaşama sanatı’dır.”

Günümüze göre dramanın pek çok kavramsal anlamı yapılmıştır bu tanımlardan bazıları şöyledir;

- Drama, doğrudan doğruya yaşamaktır.
- Eğitimde drama, amaçlı bir etkinliktir. Bu amaçların birinci boyutu eğitime ilişkin, ikinci boyutu rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarına ilişkindir.
- Drama bir öğrenme yöntemidir. Drama aracılığıyla ve durumlarla bunların arasındaki bağlantılar kolayca öğrenilmektedir. Düş gücünün alabildiğine genişletilebildiği bir alandır (O’Neill ve Lambert, 1990:271).

2. Dramanın Çeşitleri

Günümüz drama tanımları ve çeşitleri

incelendiğinde çok farklı tanımlarla ve sınıflandırmalarla karşılaşılmaktadır. Buna karşın en çok kullanılan drama çeşitleri dört bölüme ayrılmaktadır. Bunlar; yaratıcı drama, eğitici drama, psikodrama ve sosyodramadır. Bu drama çeşitlerinin içerikleri ise;

2.1. Yaratıcı drama

Yaratıcı drama doğaldır, yazılı bir metni yoktur, sunuşsal değildir yani sahnelenmesi gerekmez, olay merkezli olup, lider tarafından rehberlik edilen katılımcılar, yaşadıkları ve hayal ettikleri durumları yaratıcı drama şekli içinde yansıtır. Lider grubun keşfetmesi, gelişmesi, fikirlerini ve duygularını dramatik oyunlar yoluyla ifade etmesi için rehber olur. Yaratıcı dramanın doğal ya da doğaçlama şeklinde olması, sunuşsal olmaması, onun seyircilere sergilenmesinin gerekli olmadığını göstermektedir. Yaratıcı dramaya katılan kişilere katılımcı, yöneten kişilere de öğretmen yerine lider denilmektedir.

2.2. Eğitici Drama

Eğitici drama; mümkün olduğunca esnek olmakla birlikte, temel kuralları önceden ve dışarıdan belirlenmiş, bir grupta yaşayan, yetişkin bir lider (örneğin bir öğretmen) tarafından yönlendirilen ya da en azından başlatılan ve çocuklar tarafından bir grup oyunu gibi algılanabilen etkinlikler bütünüdür (Önder, 2004:31).

Eğitici drama, eğitim amaçlarıyla sınırlandırılmaktadır. Söz konusu olan etkinliğin kapsamı eğitici tarafından belirlenmektedir, çünkü bu etkinlik eğitici dramadır, drama eğitimi değildir. Eğitici

drama bir adım sonra ne ile karşılaşacağını bilmeden yaşama ait rolleri yeri gelince oynamak ve bu yolla yaşamı tanımak demektir (Gönen, 1992:41).

2.3. Psikodrama

Psikodrama günümüzde telkin ve tedavi aracı olarak kliniklerde, insan ilişkilerini geliştirme ve eğitim aracı olarak eğitim kurumlarında, endüstride, evlilik danışmanlığında, ıslahevleri ve hapisanelerde olmak üzere çeşitli kurumlarda hem çocuklara hem de yetişkinlere uygulanmaktadır (Kaner, 1990:457).

2.4. Sosyodrama

Sosyodrama etkinliklerinde sosyal sorunların irdelendiği çalışmalar yer alır. Bunlar başlık parası, kızların erken yaşta evlendirilmesi, otobüs duraklarında yaşanan sıraya girip girmeme kavgaları, sokak çocuklarının gerçeği gibi sosyal hayattan alınan konular olabileceği gibi eğitimde cezanın yeri, kopya çekmenin dürüstlük ilişkisi, arkadaşlık ilişkilerinde güven gibi gruba ya da okula ilişkin konularda olabilir. Dikkat edilmesi gereken nokta sosyodramayı kullanan dramanın daha geniş bir kavram olması; iletişim, etkileşim, duyu, güven, uyum çalışmalarından rahatlama egzersizlerine kadar kapsamlı bir süreci içermesidir (Bozdağan, 2003:79).

3. Drama İle İlgili Kavramlar:

3.1. Yaratıcılık

Yaratıcılık bütün duyuları, duyum, duyu ve düşünceleri ile birlikte tüm insanı kapsar. Yaratıcılık kendini yalnız okulda göstermez. Her yerde, çocukların oynadıkları, deneyimler edindikleri, çevrelerini kendilerine göre yorumladıkları her şey de ortaya çıkar. Sözelimi bir yatak örtüsünü

alıp masanın üzerine örtmeleri ve masayı bir mağara ya da kulübe olarak canlandırmaları, yaratıcılık gösteren bir oyundur. Çünkü sıradan eşyalara imgelem (duygularımızı kullanarak zihinlerimiz bir şeyin temsilini yaratma sürecidir) yoluyla farklı fonksiyonlar kazandırılmıştır. Eğer her şeyin olduğu gibi kalmasını istemiyorsak, yaratıcılık kaçınılmaz bir gereksinimdir. O halde yaratıcılık kurallara da karşı gelip, denenmiş şeylere karşı kuşku ve merak gösterebilmek ve denemektir (Bode ve Gunter, 1979:18).

3.2. Metaksis

Metaksis, drama sürecinde katılımcıların hem gerçeğin hem de oyunsu süreçlerin farkında olması anlamına gelmektedir. Özetle metaksis iki dünyayı aynı anda akılda tutan yüksek bilinç durumudur (www.perseus.edu).

3.3. Etkileşim

Bir insanın bir başka insanla karşılaşması, kendini diğer insanlara göre uydurması, karşılıklı koşullandırılmalı davranışlarından birinin etkinliğinin diğerinin etkinliğini izlemesi, ama ikincisinin eyleminin aynı zamanda gene onun etkinliğinden hareket kazanması etkileşimdir (San, 1985:99).

3.4. Eylem

Eylem maddesel bir gücün ya da bir düşüncenin ortaya çıkışıdır. Psikolojik açıdan iki temel biçimi vardır: “oyun” ve “emek”. İlkinin özgür bir eylem olmasına karşın; emek düzenleme ve yönetim gerektiren bir eylemdir. Bununla beraber eylemlerde asıl olan beden organlarının hareket ettirilmesi değildir. Eylemlerin nedenlerini düşünce ve duygularda aramak gerekmektedir. Bir eylemde amaç ve karar genellikle bedeni harekete geçirse de, iradenin buna karşı koyduğu da olur. İradeye

yönelik eylemler daima dışa yönelik olmaz. Bazen de içe yönelik olur. Bu tür eylemin belli başlı dört çeşit aşaması vardır: “Amaç”, “Düşünme ve Akıl Yürütme”, “Seçim ve Karar” ve “Uygulama” (Ertürk, 1988:105).

3.5. Edim

Edim ruhbilim terimi olarak İngilizce “performance” deyimini ile özdeşleşmiş ve belirli bir durumla karşılaştığı zaman kişinin yapabildikleri anlamında tanımlanmıştır. “Performance” eylemlerin daha bilinçli kullanılması, olup bitmiş iştir. Edim ise belirli bir iş durumuyla karşılaştığı zaman kişinin yapabildikleridir. Eylemlerin amaçlı, bilinçli kullanışı, bitmemişidir.

3.6. Empati

Bir kişinin kendisini karşındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecine denir (Dökmen, 2002:135).

Dökmen’e (2002) göre, empati kurabilmek için gereken üç öge şunlardır:

1. Empati kuracak kişi kendini karşındakinin yerine koymalı olaylara onun bakış açısıyla bakmalıdır.
2. Empati kurmuş sayılmamız için karşındaki kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamamız gerekir.
3. Empati tanımında son öge ise, empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın karşındaki kişiye iletilmesi davranışdır. Karşındaki kişinin duygu ve düşüncelerini tam olarak anlasak bile, eğer anladığımızı ona ifade etmezsek empati kurma sürecini tamamlamış sayılmayız.

Özetle empati en yalın anlamı ile

karşındakinin söylediklerini anlamak ve karşındakinin hissettiklerini hissetmektir. Korktuğumuzda yüzümüzün nasıl bir biçime büründüğü, bedenimizin, duruşumuzun nasıl farklılaştığı, yolda yürürken insanların yüz çizgilerinin neyi anlattığı, bize uzanan bir elin bize doğru nasıl yönelimde bulunduğu empati kavramı ile doğrudan ilgilidir. Bu görsel ipuçları, karşındaki kişiyi anlamayı ve onun hissettiklerini hissetmeyi kolaylaştırır (Üstündağ, 2000:50).

4. Dramanın İlkeleri

- Eğitimde drama etkinliğinde ödül veya ceza yoluna başvurulmaz. Sözel takdir aralıklı pekiştireç olarak verilir.
- Eğitimde drama çalışmaları asla bir oyuncu eğitimi olarak düşünülmez. Dolayısıyla bu çalışmalar, seyirciye oynanan bir temsil olarak hazırlanmaz. Dramanın oyuncularını aynı zamanda izleyicileridir. Bu çalışmalarda izleyici bulundurulmaz. Bu çalışmalar, sınıfta, holde, bahçede, kütüphanede, yemekhanede uygulanabilir. Çalışmalar sırasında özel bir mekâna ya da aksesuara ihtiyaç yoktur.
- Eğitimde drama çalışmalarında öğrencilerin ne söylediği değil, neyi nasıl söylediği anlam taşır. Drama bir analiz yöntemi değil bir sentez yöntemidir. Öğrencinin bütün özgürlüğü de program amacı içinde bir özgürlüktür, ondan daha fazlası istenmez.(Gönen ve Dalkılıç, 2003:74).
- Dramada insana ve bireysel farklılıklara saygı esastır.
- Drama isteyen herkese açık olan, hayat boyu yararlanılabilecek bir alandır. Katılımda gönüllülük esastır.
- Drama gruba yöneliktir ve grup

dinamiklerinden hareket eder.

- Her birey belirli bir yaratıcılık potansiyeli ile doğar. Uygun ortam ve koşullarda bu potansiyel açığa çıkarılarak geliştirilebilir.
- Drama sonuca değil sürece yöneliktir.
- Dramada grup üyelerinin kendilerine, birbirlerine ve lidere güveni esastır. Grup içinde güvenin geliştirilmesinden lider sorumludur.
- Dramanın özünde doğaçlama bulunur (Bozdoğan, 2003:31).

5. Dramanın Hedefleri

- Yaratıcılık ve estetik gelişim,
- Eleştirel düşünme yeteneği,
- Sosyal gelişim ve birlikte çalışma yeteneği,
- Geliştirilen iletişim hünerleri,
- Kendini tanıma (Mccsalin, 1990:4)
- Kendine güven duyma ve karar verme becerisi kazanma,
- Sözcük dağarcığını geliştirme yoluyla dil ve iletişim becerileri kazanma,
- İmgeleme gücünü, duygularını ve düşüncelerini geliştirme,
- Başkalarını anlama ve hissetme becerilerini geliştirme (empati kurma)
- Farklı olay ve olgularla ilgili deneyim kazanma,
- Moral ve manevi değerlerin gelişmesine olanak sağlama,
- Problem çözme ve karşılaşılan problemleri yeni bir bakış açısıyla inceleme,
- Kazanılan, değiştirilen yada düzeltilen davranışlar hakkında bireye bilgi verme,

- Hoşlanılmayan durum, olay yada olgularla nasıl başa çıkılacağını gösterme,
- İçinde yaşanan dünyayı daha somut olarak görmeyi sağlama;
- Soyut kavramları ya da yaşantıları somutlaştırma,
- Bireyler arasındaki farklılıklara hoşgörü ile bakabilmeyi sağlama, olarak sıralanabilir (Nixon, 1988: 11; O'Neill,1990:201; Ömeroğlu 1990:41; Üstündağ 1994:24; Fleming, 1995:95).

Drama, bir duygu veya düşüncenin, hareket, mimik, jest ve sözle anlatılmasıdır. Bir başka deyişle, beden dili ile bir konu ya da durumun canlandırılması, yaşayarak yansıtılması, yaşantıya dönüştürülmesidir.

6. Beden Dili

Beden dili insanın ilk anlaşma aracı ve ilk dili olmuştur. Bedenlerinin dili aracılığı ile insanlar; duygularını, düşüncelerini, isteklerini, ihtiyaçlarını ve ruhsal zenginliklerini başka insanlarla paylaşmışlardır (Baltaş ve Baltaş, 2001:111).

Bedenle iletilen mesajlar genellikle ruh halini ve hisleri anlatan emarelerdir. Ancak planlı ve bilinçli olarak (bir mimik) yapılan amaçlı bir bildiri ile ansızın ortaya çıkan davranışlar arasında tabiki fark vardır. Fakat insanlar dünyanın her yerinde belirgin evrensel olan yüz ifadelerine sahiptir. Duygusal durumları bunlarla açığa vururlar. Bunlar; kızgınlık, korku, şaşkınlık, üzüntü, nefret, sevinç gibi hisleri gösteren kas hareketleridir.

Beden dilimizin ortaya koyduğu davranışlar, konuştuğumuz kişilere ruh halimiz hakkında bilgi verir ve insanlarla konuşup konuşmama isteğimiz, dinleyip

dinlememek veya destekleyip desteklememe niyetimizi anlatır. Beden dili, iç dünyayı doğrudan yansıtma özelliğine sahiptir. “İnsan birisine gözleriyle sıcak, parlak, sevinçli, soğuk bakabilir ve birisini bakışlarıyla aşağılayabilir, kendisinin emin olmadığını belli edebilir (Schober, 1999:57). Dolayısıyla bütün bu davranışlar ruhsal tepkilerin beden dili ile ifade edilmesidir.

Beden ve ruh birbirinden ayrılmaz bir bütündür. İngilizce de bunu çok güzel ifade eden sözcükler “ somebody” birisi, “nobody” hiç kimse’ dir. Bedenimiz olmaksızın bizler hiçiz ve benlik kavramı da anlamsızdır. Biz ne isek bedenimiz sayesinde oyuz. Bedenimiz ruhumuzun eldivenidir. İçimizdeki tüm kıpırtılar, duygular, heyecanlar, arzular bedenimiz sayesinde kendilerini ifade ederler. Bedenimizin ifadeleri olarak adlandırdığımız aslında içsel hareketlerimizdir. Kendimizi ve çevremizi sadece bedenimiz sayesinde algılayabiliriz (Molcho, 2000:25).

Beden dilini bilinçli ve etkin şekilde kullanarak olayları dramatize edebilmek eğiti-öğretim sürecinde, öğrencilerin dikkatini çekmede, soyut ifadeleri somutlaştırmada, vurgulamalarda ya da mesajların anlaşılabilirliğini yükseltmede öğretmenin beden dili önemli rol oynar (Çalışkan ve Yeşil; 2005:201). Çünkü eğitim sürecinde öğretmenin davranış biyolojisi etkilidir.

Jestler ve mimikler diğer kişilere görsel sinyaller gönderen hareketlerdir. Bir jestten söz edilebilmesi için yapılan hareketin bir başkası tarafından görülmesi ve yaşadığımız duygu ve düşünceyle ilgili bir bilginin karşıdaki kişiye iletilmesi gereklidir. Jest ve mimikler, düşünce ve duygularımızı destekleyen, onları somutlaştıran hareketlerimizdir. Örneğin sohbet sırasında

göz kırpma, başı sallama, kolları açma gibi işaret ve hareketler iletmek istediğimiz ve programladığımız bir mesajı içeren jestlerdir. Mimik jestler, bir objeyi veya bir hareketim mümkün olduğu kadar kusursuz olarak taklit etmek amacıyla yapılan jestlerdir. Bunlar olmakta olan bir olayın taklit edilerek aktarılması kadar, söz konusu yaşantıyı görmemiş kişinin anlayabilmesine de yardım eden jestlerdir. Mimik jestler, tiyatroya özgü jestler, taklit jestler, şematik jestler, teknik ve kod jestleridir (Baltaş ve Baltaş, 2001:41).

Mimik jestleri, Baltaş ve Baltaş (2001) şu şekilde ifade etmektedir:

Taklit jestler: Sosyal ve teatral jestlerden çok farklıdır. Taklit jestler, rüzgârın veya köpeğin sesini taklidi gibi, bir insanın olmadığı veya olamayacağı bir şeyi taklit etmesidir. Bu jestlerde genellikle eller etkin rol üstlenir.

Şematik jestler: Kısaltma ve özetleme ile ilgili taklitler olup mimik jestlerin bir başka türüdür. Bu jestle kişi bir durumun en göze çarpan özelliğini alıp sadece bununla o bütünü tanımlar. Bu jestler nesne veya bir durumu ifade etmek için kullanılır. Ateş etme hareketi, sigara olmadan sigara içme hareketi, olmayan bir bardakla su içen kişinin yaptığı hareket bu tür mimik jestlere örnektir. Eğitim-öğretim sürecinde kavramları veya olayları dramatize etmede yardımcı olan bu jestler, öğrencilerin dikkatini çekmede, motive etmede, grup çalışmaları içerisinde yer almalarına olanak sağlayan bedensel ifadelerdir.

Teknik ve Kod jestler: Belirli bir meslek grubunun kendi aralarında kullandıkları jestlerdir. Polisler, pilotlar, borsa memurlarının kullandıkları jestler gibi. Bu kişilerin anlatım için kullandıkları jestler birbirleri ve onlarla ilişkili olanların

anladıkları teknik jestlerdir.

Kod jestler, dilsiz alfabesinin ellerle kodlanması ve ellerle yazılması gibi, bilgiyi sistemli bir şekilde kodlayan jestlerdir.

Tiyatroya özgü jest ve mimikler: İzleyicileri hoşnut etmek için artistlerin kullandıkları jestlerdir. Teatral mimiklerin oluşturulmasında esas olarak iki teknik söz konusudur. Bunlardan birinde, aktör rolünü oynayacağı karakteri bütün ayrıntıları ile izler ve onun hareketlerini ve ifadelerini taklit eder. Diğerinde ise, yansıtacağı duygusal tonu yakalar ve o duygu durumuna girerek, bu duygudaki insan davranışlarını kendiliğinden ortaya koyar.

Artistler esas olarak bu iki tekniği birlikte kullanırlar. Özellikle pandomim sanatçıları teatral mimiklerle sanatlarını icra ederler. Günümüzde bu mimikler hem sahnede hem de sosyal hayatta kullanılır. Teatral mimikleri günlük yaşantılarına aktarmış birçok kişi hayatı bir tiyatro gibi oynayarak yaşar. Bu tür insanlar renkli kişilikleri ile çevrelerine çok sayıda kimseyi toplarlar.

Drama yönteminde kullanılan tekniklerden bir tanesi de pandomim tekniğidir. Bu teknikle kavramlar, deyimler, atasözleri veya olaylar eğitim-öğretim sürecinde dramatize edilebilir. Bu şekilde ders oyunlaştırılarak, öğrencileri etkin katılımı sağlanarak, öğrenme kolaylaştırılır ve kalıcı hale getirilebilir.

7. Pandomin (Mim)

Pandomim, insanın iç dünyasının ve eylemlerinin bilinçli olarak vücut tarafından dile getirilmesidir. Pandomim, temelde insanı konu almakla birlikte tiyatral anlamı olan bazı çevre öğelerini de kapsar.

Dille anlatımda olduğu gibi, beden dili ile anlatım da, rol yapma olayın bir parçasıdır.

Beden dili ile anlatım, kaynağı bakımından, algılamaya ve duygulara seslenir. Oyuncu, şayet bedenini önemli bir anlatım aracı olarak kullanmayı amaçlıyorsa, pandomim unsurlarını bilmek zorundadır.

Herhangi bir oyun metinsiz oynanacaksa, beden dili işlevini üstlenecektir. Bu anlatım biçimi iyi kullanılırsa, vücudun dili somut ve çağrışımlara açık ise, sahnedeki olayın “sözsüz” olarak oynandığı algılanmayacaktır. Çünkü pandomim, sözcük yada ses kullanmadan sadece hareketlerle yapılan dramadır. Ancak hareketler öylesine belirgin olmalıdır ki, eğer pandomimle dikiş dikmeyi anlatıyorsanız karşınızdaki kişi iğneyle ipliği görüyormuş gibi hissetmelidir.

Pandomim, bir hikâyeyi veya olayı canlandırmada kullanılabilir. Drama hikâye merkezli veya herhangi bir uyarıcı veya durumdan doğaçlama şeklinde ortaya çıksa bile hem öğretmen hem de çocuklar bazı hareketleri mim (jestlerle kurulan iletişim, taklit etmek, temsil etmek) yoluyla anlatabilirler (Ömeroğlu, 1990:56).

Pandomim, öğrencilerin diyalog üzerinde düşünmeden beden dilini kullanarak iletişim sağlamaya teşvik eder. Özgüven sağlamanın yanı sıra dil yetisinin gelişmesini de etkiler. Beden dili ile iletişim kurmayı başaran bir kişi kendisini söz yada yazıyla da ifade etme aşamasına daha kolay geçiş yapar.

Yüz ifadeleri, jestler, beden hareketleri gibi paralinguistik iletişim öğelerinin vurgulandığı etkinlikler, uygun sözcüklerin eklendiği paralel çalışmalarla da desteklenebilir. Bu tür çalışmalarda sözel olmayan iletişim öğelerinin yerini doldurmak değil bu öğeleri geliştirmek amaçlanır (Holden, 1981:57).

Berlin Devlet Oyunculuk Okulu Öğretim

Üyeleri (2003) pandomini şöyle ifade etmektedirler; Pandominci, hayalindeki nesneyi, onun biçimi ve ağırlığından yola çıkarak anlatır. Biçim için belli ölçüde statik bir tutum gereklidir.

Vücutla yapılan hareketler, çoğu zaman çekme ve itme olaylarına dayanır. Yapılan hareket, ne kadar çok güç isterse, bu ilişki o kadar belirginleşir.

Oyuncu bir yandan, bir şeyi kendine doğru çekerken, bir yandan da onu kendisinden uzaklaştırır, yani kendi ağırlık noktasına göre iter. Ağırlık noktası, genel olarak göbek dolayındadır.

Yalnızca hayal edilen nesnelere kullanılırken, yani gerçekte var olmayan ağırlıklarla çalışılırken, kalçanın durumu (yani ağırlık noktası) değiştirilir ve bir karşıt güç (karşıt ağırlık) varmış gibi davranır, böylece gücündeki ağırlık görsel olarak algılanabilir.

Çekerken hayal edilen nesne, kalçaya doğru çekilir; aynı zamanda, kalça, hayal edilen nesneye yaklaşır (karşıt hareket). İterken bunun tersi olur.

Öbür hareket alanları için de bu geçerlidir. İnsan bir şeyi eline alırken, yerden kaldırırken, yakalanırken vb. kalçasını ve nesneyi birbirine doğru hareket ettirir. Buna karşılık, bir şeyi kendinden uzaklaştırırken, atarken, kalça ve nesne birbirinden uzaklaşır.

Pantomim, doğal davranışların dışında bir şey değil, gerçekten kazanılmış bir soyutlamadır. Pantomim tekniğinde, önce gerçek olayın özellikleri incelenir. Tek tek organların birbiriyle olan ilişkisi, nefes alma, gerginlik ve rahatlama önemli rol oynar. Zorunlu olan şeyler, rastlantısal olan şeylerden ayrılır. Böylece olay taklit edilebilir. Bu noktaya takılıp kalmamak için

önemli şeyler vurgulanır, önemsizler ise bir yana bırakılır, olayın parçaları arasındaki birbirini izleme özelliği ön plana alınır., belirginleştirilerek ve ritim katılarak, bir sanat yapıtı haline getirilir. Ritmin olmadığı, beden yer almadığı bir etkinlikte ve öğretimde öğrenciler dinleyici (suskun bir topluluk), öğretmen ise kürsüde konuşan bir hatip olmaktan ileriye gidemez.

Öğrenciler, vücutlarıyla konuları, olayları dramatize etmeli ki, o zaman bedenleri ve ruhları estetik açıdan gelişsin ve kendilerine öz güven duyabilsinler. Dolayısıyla, hiçbir öğrenci düşünülemez ki dersleri sıranın altında dinlesin, hiçbir öğretmen düşünülemez ki, tavana veya dışarı bakarak ve gözlerini öğrencilerinden kaçırarak ders anlatabilsin. Çünkü yaşam, karşılıklı etkileşim ve iletişimi içerir ve sözsüz davranışlar öğretim sürecinde önemli rol oynar.

8. SONUÇ ve TARTIŞMA

Drama etkinliğine katılanların, en başta grup içi bir çalışmaya hazır olmaları, kendilerini rahat ve güvenli duyumsamaları, kendilerinde yeni ve değişik şeyler keşfetmeye hazırlıklı olmaları gereklidir ve bu bir bakıma yeterli ön koşuldur. Grup içinde daha küçük gruplarla tartışarak fikir alışverişi, eleştirme gibi düşünsel boyutta çalışmaların yapılması da gereklidir. Bunun içinde bir bireyin kendini bu küçük grup ve/veya büyük grupta rahat ve güvenli hissetmesi gereklidir (San, 1992:122).

Dramada öğrencilerin düşünce ve duyguları paylaşma isteği doğrultusunda öz saygılarını geliştirir.

Drama ile bireyler kendi fikir ve önerilerinin grup tarafından kabul edildiğini ve kullanıldığını görürler. Başkalarını nasıl etkileyeceklerini, nasıl etkili fikirler ortaya

koyacaklarını ve onları uygun olarak nasıl sunacaklarını, kendilerini nasıl başka insanların yerine koyacaklarını öğrenirler. Rollerini deneyebilir ve hemen geribildirim alabilirler. Grup yaratıcı fikirlerin ve etkili değerlendirmenin güçlü bir kaynağı olabilir (O'Neill-Lambert, 1990:201).

İletişim sanatlarından biri olan eğitim amaçlı drama etkinliklerinin dil gelişiminde etkili olduğu söylenebilir. Dramanın sadece sözel değil, sözel olmayan iletişim becerilerini de geliştirmektedir. Çocuk bu etkinlikler içinde yer alırken düşünme, konuşma, dinleme, anlatma ve birbiriyle iletişim kurma becerilerini de kazanır. Kendine güven duygusu çocuğun dil gelişiminde önemli bir faktör olarak rol oynar. Çocuklar iletişimlerinde sırasında birçok şeyi anlayabildiği halde sınırlı kelime hazinesi nedeniyle kendisini sözel olarak anlatmada güçlük çeker. Bu nedenle drama, farklı çocuklara yeni deneyimler ve yeni kavramlar kazandırır. Bu ortamda çocuk kendini baskı altında hissetmediği için düşüncelerini rahat bir şekilde ifade eder. Ayrıca drama etkinlikleri sırasında çocuğun vücut hareketleri esnasında vücut parçalarını (gözünü, başını, yüzünü, ellerini, kollarını) kullanması çocuğun sözsüz iletişimi öğrenmesine fırsat verir. Çocuk kelimeler olmadan müzik, jest ve vücut hareketleriyle nasıl konuşacaklarını keşfederler (Karadağ ve Çalışkan, 2005: 107-109).

Sosyal gelişim bireyin doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu sosyal çevrenin ve kültürün değerlerini ve davranışlarına uyum sağlama sürecidir. Çocuk sosyal çevresindeki kişileri bu süreçte tanır ve onlarla ilişki kurar. Drama sayesinde çocuk çeşitli etkinliklerin özelliğine göre tartışan, konuşan olayları yaşayan ve yaratan kişi olarak çevresinde olup bitenleri daha iyi

anlar ve anlamlandırır.

Dramada insanlar arası karşılıklı davranışlar öğrenilebilir ve öğretilebilir durumda olduğu için çocuğun pasifliğini içine kapanıklığını giderme yollarından biridir. Kukla ile konuşma, grupta konuşmadan yan yana oturma sosyal beceri geliştirmek için birer adım olabilir. Drama çalışmalarında güncel bir olayın anlamlandırılıp canlandırılmasında bir konudan yola çıkarak çocuklar duyarlı hale getirilebilir. Çocukların ve kişiliklerin kullanılması mümkündür. Böylece çocuklar kendi kültürlerinin ve diğer kültürlerin yetkin eserlerini ve kişiliklerini tanıma fırsatı bularak kültürel açıdan zenginleşirler.

Drama sırasında çocuk gözlediği ve yaşadığı olayları değişik rollerle canlandırırken, sıkıntılarını tedirginliklerini, korkularını, özlemlerini çeşitli vücut hareketleriyle anlatır. Bu çocuğa vücudunu koordineli bir şekilde istediği amaca uygun olarak kullanma fırsatı verir. Becerilerin gelişmesinde çocuğa kendi vücudunun özelliklerini tanıması için yardım etmek gerekir. Dramada ritim ve hareketle ilgili oyunlar başlangıç için en uygun etkinliklerdir (Gönen ve Dalkılıç, 2003:45).

Yetişkin bir kişi düşüncelerini kelimeler yoluyla ifade edebilir. Ancak çocuklar kendilerini, düşüncelerini hareketlerle ifade ederler. Birçok drama etkinliğinin müzik eşliğinde yapılması yaşantıların, duyguların, ifade edilmesine güç katar. Müzik hareketten harekete, durumdan duruma geçişi kolaylaştırır. Özellikle müziğin vücutla yorumlanması olan yaratıcı dans için müzik yardımcı bir araçtır.

Denge oyunları, toplarla çalışmalar, atıp tutma egzersizleri ve pandomimle bir ata sözünün veya deyimini veya bir objenin anlatılması dış çevreye karşı çocuğu acemi

olmaktan kurtaran diğer drama etkinlikleridir. Hareketi tekrarlama ve alıştırmalar çocuğun karşısına çıkabilecek engeli kolayca aşabilme yeteneğini, gücünü yerinde ve zamanında kullanma alışkanlığı kazandırır. Çocuğun hareket gelişimi sayesinde kazandığı fiziksel güven daha sonra psikolojik güvene dönüşerek diğer olanlarda da avantajlı duruma geçmeyi sağlar.

Öğrenme-öğretme sürecinde çocuğun vücut dili ile kavramları ifade edebilmesi, çocuğun kendine olan öz güvenini artırır ve toplum karşısında konuşabilme ve kendini ifade etme becerisi kazandırır. Dolayısıyla pandomim çocukların derslere etkin katılımını sağlayan bir tekniktir.

9. ÖNERİLER

Öğretmenlere drama ile ilgili hizmet içi eğitim hizmetleri sunularak, yaratıcı drama, eğitici drama, psikodrama, sosyodrama ve beden dili konularında aydınlatılmaları sağlanmalıdır.

Öğretmenler, eğitim-öğretim sürecinde, çocukların yaratıcılıklarını geliştirici, öğretim çalışmalarına ağırlık vererek, ezbercilikten kurtulmalarına öncülük etmelidirler.

Öğretmenler eğitim-öğretim sürecinde Hayat Bilgisi, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe derslerinde sosyodramaya ağırlık vererek öğrencilerin öğretimin merkezinde olmalarını sağlamaları öğrenmeyi katkı sağlayacaktır.

Öğretmenlerin beden dillerini bilinçli ve etkin şekilde kullanmalarına olanak sağlayarak ve broşürlerle desteklenerek, olayları dramatize etmelerine katkı sağlanmalıdır.

Öğretmenler, pandomim tekniğini, hikâye

ve olayları canlandırmada kullanarak, öğrencileri uyarıcı ve motive edici drama çalışmalarına yer vermelidirler.

10. KAYNAKLAR

Baltaş, Z. ve Baltaş, A., 2001, *Bedenin Dili, Remzi Kitapevi, İstanbul.*

Berlin Devlet Oyunculuk Okulu Öğretim Üyeleri, 2003, *Oyunculuk El Kitabı (Çev: Leyla Serdaroğlu), Mitaos Boyut Yayınları, İstanbul.*

Bode, U. ve Gunter O., 1979, *Yaratıcılık Eğitimi (Çev. Berna Can), Friedrich Verlag Veelbor, Boon-Bad.*

Bozdağın, Z., 1993, *Yaratıcı Drama, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.*

Çalışkan, N. ve Yeşil, R., 2005, *Eğitim-Öğretim Sürecinde Öğretmenin Beden Dili, G.Ü. KEF Dergisi, Cilt 6 (Sayı:1)*

Dökmen, Ü., 2002, *İletişim Çatışma ve Empati, Sistem Yayıncılık, İstanbul.*

Ertürk, K., 1988, *Çağdaş Bilimsel Eğitim Nedir?, Varol Maatbası, Ankara.*

Fleming, M., 1995, *Starting Drma Teaching, David Fulton Publishers, London.*

Gönen, M. ve Dalkılıç, N. U., 2003, *Çocuk Eğitimde Drama, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.*

Gönen, M., 1992, *Çocuk ve Yaratıcılık, 8. YA-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Bursa.*

Holden, S., 1981, *Drama in Languge Teaching, Longman.*

<http://www.perseus.edu>

Karadağ, E. ve Çalışkan, N., 2005, *Kuramdan Uygulamaya İlköğretimde Drama, Anı Yayıncılık, İstanbul.*

Kaner, S., 1990, *Psikodrama-Kuram, Teknik*

- ve Araçlar Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Fakülte Dergisi Cilt 23 (Sayı 2): 457, Ankara.
- McCaslin, N., 1990, *Creative Drama In The Classroom*, Longman, London.
- Molcho, S., 2000, *Beden Dili*, (Çev: E. Tulin Batır), İstanbul: Gün Yayıncılık.
- Nixon, J., 1988, *Teaching Drama” A teaching skills workbook, fokus on education*, Mac Millan Education Ltd., london.
- Nutku, Ö., 1976, *Teaching Drama* (Çev. Tülin Şener, Filiz Koç Materyal), Ma. M. Educ., London.
- O'Neill, C. ve Lambert, A., 1990, *Drama Structures A Practical Handbook For Teachers*, Heinemann Educational Book Inc. London.
- Ömeroğlu, E., 1990, *Ana Okuluna Giden Beş Altı Yaşındaki Çocukların Sözel Yaratıcılıklarının Gelişmesine Dramanın Etkisi*, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi Ankara.
- Önder, A., 2004, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri*, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- San, İ., 1985, *Sanat ve Yaratıcılık Eğitimi Olarak Tiyatro*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt,18: 99-112, Ankara.
- San, İ., 1990, *Eğitimde Yaratıcı Drama* Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 23 (Sayı:2): 573-574.
- Schober,O. 1999. *Beden Dili*, (Çev: Süeda Özbent), İstanbul: Arion Yayınevi.
- TDK, 1983, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara.
- Üstündağ, T., 1994, *Günümüz Eğitimde Dramanın Yeri*, Yaşadıkça Eğitim, 9 (37).
- Üstündağ, T., 2000, *Yaratıcı Drama Öğretmeninin Günlüğü*, Pegem Yayınları, Ankara.